

Zal de droom van Essed nl. het opzetten van een geïntegreerde Bauxiet-, Aluinaarde- en Aluminiumindustrie, gekoppeld met het Kabalebo waterkrachtwerk toch nog verwezenlijkt worden?

Met grote stelligheid zeg ik ja indien de deskundigen hun expertise samen bundelen en hun criticaster mentaliteit overboord gooien. Het zou alleen maar van grote vaderlandsliefde, in navolging van Essed getuigen, indien deze deskundigen hun negatieve energie omzetten in een positieve richting en gezamenlijk een platform vormen, die ten doel heeft de verdere ontwikkeling van het land mede richting te geven en niet slechts de Chinalco deal als schietschijf te gebruiken, maar het bauxietproject te gebruiken als het beginpunt en de katalysator van de totale ontwikkeling van het land. Immers in het verlengde hiervan komt dan het Aluinaarde project en vervolgens het Aluminium smelter project met het Kabalebo waterkrachtwerk als energie leverancier voor de aluminium smelter. In dit traject zal ook het gasproject van Petronas mee genomen moeten worden als energieleverancier voor het aluinaarde project.

Ten overvloede zij hierbij vermeld dat de Commissie West Suriname Bakhuis Bauxiet zich mede als doel heeft gesteld de duurzame economische en sociale ontwikkeling van het land tot stand te brengen, te beginnen met het Westen des lands en als middel daartoe het geïntegreerde bauxiet -aluminium project en alles wat daarmee samenhangt te realiseren blijkens de navolgende deelprojecten:

1. Het opzetten van een mijnbedrijf met een capaciteit van 3 miljoen ton bauxiet per jaar.
2. Het opzetten van een aluinaarde plant met een capaciteit van 1 miljoen ton aluinaarde per jaar.
3. Het opzetten van een aluminium smelter met een capaciteit van 500.000 ton aluminium per jaar.
4. De bouw van het Kabalebo waterkrachtwerk met een geïnstalleerd vermogen van 500 MW.
5. Het aan land brengen van aardgas uit blok 52 in samenwerking met Petronas en Staatsolie ten behoeve van de aluinaarde plant.

En daarom blijf ik steeds pleiten voor de verwezenlijking van het ontwikkelingsplan van Dr. Ir. Frank Essed

De opvatting dat het beter is het bauxiet in de bodem te laten omdat na verloop van tijd er een grote vraag zal zijn en daardoor een meerwaarde ontstaat voor de grondstof, houdt geen rekening met de onzekere factor van innovatie, met andere woorden dat andere grondstoffen kunnen worden gebruikt ter vervanging van aluminium, zoals nu reeds het geval is dat voor de vliegtuigen gedeeltelijk ook andersoortig materiaal wordt gebruikt. Moeten we nu als deskundigen bepalen voor ons nageslacht dat ze straks achter het net zullen vissen, omdat er geen markt meer is voor ons bauxiet en dat ze jaren verstoken zijn gebleven van vooruitgang. Dit doen we toch niet met onze naasten die we lief moeten hebben gelijk wij ons zelf liefhebben (Matteus 22:39 NBG51). Anders zijn wij kwaadaardig bezig.

Nu is het momentum aangebroken om ons **laagwaardig bauxiet** te exploiteren en deze kans moeten wij niet zonder meer voorbij laten gaan of moeten we nog weer 50 tot 100 jaar wachten op niets dat komen gaat? We kunnen toch niet op een paard blijven wedden , de olie. Is het woord diversificatie van onze economie uit hun brein verdwenen?

Het West-Suriname ontwikkelingsplan is onlosmakelijk verbonden met de naam van Dr. Ir. Frank Essed. Essed had een zeer vooruitziende blik over de wijze waarop hij dacht Suriname tot ontwikkeling te

brengen en het ontwikkelingstraject dat hij voorstond en helaas moet ik nu constateren dat vele hedendaagse deskundigen die niet hebben begrepen of willen begrijpen.

Recentelijk is er een biografie over Essed geschreven door de heer Roy Khemradj, die hem als de grootste visionaire denker die Suriname ooit heeft voortgebracht, heeft getypeerd, en er zijn in de afgelopen periode lezingen verzorgd over hem.

Het is niet de bedoeling van de schrijver van dit artikel om in herhaling te treden, maar het is goed dat het brede publiek, dat doorgaans deze lezingen niet bezoekt en ook geen interesse heeft om kennis te nemen van de geschriften van Essed, heel goed geïnformeerd wordt over zijn ontwikkelingsplannen om Suriname tot grotere hoogten te brengen, omdat nu naar aanleiding van het ontwerp Mineralenovereenkomst met Chinalco, er zoveel **“deskundigen” zijn opgestaan die hun niet fundamenteel onderbouwde visie hebben gegeven, die allemaal er op neer komt dat het West-Suriname Bakhuis Bauxiet nog jaren in de grond moet blijven. Om niet van criticasters te spreken.**

Laten we alvast proberen uiteen te zetten wat de ontwikkelingsvisie van Essed inhoudt. Om het land verder te ontwikkelen is het noodzakelijk een theoretische en praktische aanpak te combineren en in dit verband had Essed de groeipooltheorie geïntroduceerd in zijn nationale ontwikkelingsplanning.

Suriname moet ingedeeld worden in een aantal concentratiegebieden en hij had er 7 gebieden bedacht, die als groeipolen zouden fungeren voor de verdere ontwikkeling van die regio's.

Een daarvan is het concentratiegebied West-Suriname van waaruit de Big push zal plaats vinden, de “Take off” van de Surinaamse economie.

Wij citeren uit het Verkenningrapport blz. 21 van de Werkgroep West-Suriname Juli 1977 met Essed als voorzitter het volgende:

De West-Suriname conceptie bestaat uit de volgende activiteiten :

1. Mijnbouw plus verwerking Bauxiet-Aluinaarde-Aluminium.
De bauxiet-exploitatie in het Bakhuisgebergte.
De spoorlijn Apoera-Bakhuis als hoofdtransportas in dit gebied.
De aluinaardefabriek te Apoera.
De aluminium smelter te Apoera.
Aluminiumverwerkende industrien.
Lateritisch ijzerverwerking tot ijzererts, aluminium, kunstmest etc.
2. Agrarische sector.
Oliepalmcultuur en olieproductie
(Oliepalmaanplant aan weerszijden van de spoorweg).
Pindacultuur op de zandgronden.
Tuinbouw in de omgeving van Apoera.
Veeteeltbedrijven ten noorden van de spoorweg achter de oliepalmaanplant.
3. Bosbouw.
Houtzagerij en houtverwerkende industrie te Apoera. Overige bosbouw en houtverwerkende activiteiten ten noorden van de spoorweg.
Houtskool en chipsproductie op te volgen door pulpfabricage.
4. Energie.

- Energie-opwekking te Kabalebo.
5. Transport.
Watertransport via de Corantijn. Spoorwegtransport via de spoorlijn.
Wegtransport via de bosontsluitingsweg en de weg naar Nickerie, die tevens als lekbeteugelingsdam voor het Nannireservoir kan dienen.
  6. Het hoofdcentrum Apoera en de overige centra.

Tot zover de visie van Essed over West-Suriname.

We gaan nu aan de orde stellen punt 1 Mijnbouw plus verwerking Bauxiet- Aluinaarde- Aluminium en zullen de activiteiten, die hierop betrekking hebben summier beschrijven en in perioden indelen.

Periode 1958-1970

- Essed was Minister van Opbouw van 1958-1963 en directeur van het Nationaal Planbureau Suriname van 1963-1967 en als zodanig belast met de totale ontwikkelingsplanning van het land.
- In het kader van de Operation Grasshopper zijn onderzoeken verricht naar de bauxiet voorkomens in West Suriname.
- Ontdekking bauxietvoorkomens in Bakhuis door Ir. J. Jansen in 1963 en verdere exploraties uitgevoerd door de geologen H.Coutinho en G. Aleva.
- In 1959 werd het Bureau waterkrachtwerken (BWKW) opgericht met het doel een inventarisatie te verrichten over gebieden met potenties voor het opzetten van waterkrachtwerken.
- Op basis van de resultaten van de onderzoeken van BWKW in het Kabalebo gebied, werd in 1964 besloten om het Duits bedrijf Salzgitter aan te trekken voor het ontwerpen van het Kabalebo project.

Periode 1971-1980

- Oprichting Bakhuis Joint-Venture bestaande uit Reynolds Surinam Mines Ltd en N.V. Grasshopper Aliminum Company. Gedurende de jaren 1971-1975 hebben de Bakhuis bauxiet-voorkomens geleid tot de oprichting van de JV.
- In 1975 is de samenwerking ontbonden en N.V. Grassalco heeft de activiteiten voortgezet.
- Spoorlijn studie uitgevoerd door Nedeco.
- Bouw van de spoorlijn door Emkay, oplevering in 1979.
- Geplande uitvoering mijnbedrijf, overslag bauxiet en havenfaciliteiten in 1979.
- In 1979 heeft Billiton haar feasibility study over het Bakhuis bauxiet gepresenteerd en de conclusie luidde als volgt: **“The Bauxite was not tradeable on the international market.”**
- Norconsult heeft in de periode 1975-1980 een feasibility study voor het Kabalebo project uitgevoerd met een gedetailleerde ontwerp samen met de aanbestedingsdocumenten. De Wereldbank, die de studie heeft gefinancierd, heeft na de verklaring van “no objection” van de Guyanese regering tegen het project, toestemming verleend aan de regering om over te gaan tot aanbesteding van het project. In januari 1980 waren de Prequalification brochure and prequalification forms gereed. Het project zou worden gefinancierd door een consortium bestaande uit de Wereldbank, Nederland uit de verdragsmiddelen en overige multilaterale banken en financiële instellingen.

- **Intentie was het opzetten van een mijnbedrijf met een capaciteit van 2 miljoen ton bauxiet per jaar, aluinaardefabriek met een capaciteit van 575.000 ton per jaar, een aluminium smelter met een capaciteit van 100.000 – 150.000 ton per jaar en het Kabalebo waterkrachtwerk dat een vermogen met van 205 MW moet leveren voor de smelter.**

Noot: vergelijk hiermee met de plannen van de Commissie West-Suriname Bakhuis Bauxiet.

Periode 1981-1990

- Goedkeuring door de Wereldbank voor de bouw van het Kabalebo waterkrachtwerk in 1981.
- Bij Decreet-C-18 van Jan. 1981 is het Nationaal Electriciteits Bedrijf opgericht voor het op bedrijfseconomische wijze opwekken en leveren van elektrische energie, om te beginnen door het tot ontwikkeling brengen, beheren en exploiteren van het Kabalebo-waterkrachtwerk in West-Suriname
- Stopzetting van het Kabalebo project door de toenmalige militaire regering in 1981.

Dit betekent ook het einde van de droom van Essed over West-Suriname, van waaruit de Big-push en de Take-off van de Surinaamse economie zouden plaatsvinden.

Hierna hebben een aantal activiteiten plaats gevonden, die van belang zijn voor de verdere ontwikkeling van de geïntegreerde bauxiet-, aluinaarde- en aluminiumindustrie, gekoppeld met hydro-energie opwekking. Deze gedachte hebben de opeenvolgende regeringen niet los gelaten hetgeen blijkt uit het navolgende.

- In 1986 kreeg Norconsult de opdracht om een onderzoek uit te voeren voor een “Small Kabalebo” bij Devis Falls.
- In 1989 heeft de Braziliaans Maatschappij Odebrecht een update studie verricht met enige wijzigingen in het ontwerp teneinde de bouwkosten te reduceren.

Periode 1991-2000

- In deze periode waren er veel geïnteresseerde partijen voor het Bakhuis bauxiet:
  - a. The Western Suriname Consortium bestaande uit Holland Aluminium, Suralco, Olin Suriname, en Revere Suriname,
  - b. The Western Suriname Bauxite Consortium bestaande uit Alcoa, Alcan, Billiton, Olin, en Revere,
  - c. Kabalebo joint Venture bestaande uit Pechiney and Kaiser.
- In verband met de grote prioriteit die de regering Wijdenbosch toen stelde met betrekking tot de versnelde ontwikkeling van onze natuurlijke hulpbronnen, in dit geval de uitvoering van het Kabalebo project, heeft hij de commissie “Operatie relatie Suriname-Brazilië” in 1997 ingesteld, met het doel de verdere ontwikkeling van het project samen met Brazilië ter hand te nemen. De ondergetekende heeft als lid in deze commissie geparticipeerd.
- Op 1 April 1999 heeft Suralco de productie van aluminium stop gezet en is daarna een belangrijke energieleverancier geworden voor de overheid en uit dien hoofde miljoenen winst gemaakt.

Verdiensten (pure winst) van Suralco uit de energie levering USD 539.436.886 over de periode 2005 tot en met 2019.

Als lid van de toenmalige adviesgroep ten beboeve van de onderhandelingscommissies met Alcoa/Suralco en BHPBilliton Plc, ingesteld door President Ronald Venetiaan in 2002, heb ik de winstgevendheid van de energie levering van Suralco aan de Staat berekend en de uitkomsten zijn als volgt:

Over een periode van 11 jaar, vanaf 2005 tot en met 2015, heeft Suralco, gebaseerd op hun invoices, een totaal bedrag van USD 451.040.166 aan opbrengsten gekregen terwijl in de gelijknamige periode de totale kosten een bedrag aangeeft van USD 55.453.116, resulterend in een zuivere winst van USD 395.587.050. De gemiddelde winst per jaar is dus USD 35.962.459. (395.587.050 : 11). Als we de zuivere winst extrapoleren met 4 jaar (2016 tot en met 2019) dan komt er nog bij USD 143.849.836 (4 x 35.962.459), waaardoor over de periode van 15 jaar een totale zuivere winst is behaald van USD 539.436.886.

Periode 2001-2010

- Op 6 Januari 2003 werden er 2 Memoranda of Understanding getekend tussen
  - a. de Staat en Alcoa Inc./Suralco L.L.C.;
  - b. de Staat en BHPBilliton Plc/N.V. Billiton Maatschappij Suriname (BMS).
- Op 13 Maart 2008 heeft Billiton N.V. een Heads of Agreement gepresenteerd aan de overheid en vervolgens in het zelfde jaar onderhandeld voor 2 samenwerkingsovereenkomsten:
  - a. Interim Bakhuis Mining Joint Venture Agreement bestaande uit de Staat, Alumsur, BMS.
  - b. Western Suriname Project Agreement bestaande uit de Staat, Alumsuur, BHP-Billiton Maatschappij Suriname N.V., Suralco en Maatschappij x.
- Op 15 October 2008 heeft BHPBilliton besloten de operation in Suriname in 2010 stop te zetten en alle aktiva overgedragen aan Suralco.

Periode 2011-2020

- Voorstellen van Alcoa/Suralco
- Ontmanteling aluinaarde plant
- Overdracht Affobaka Power Plant aan de Staat.

Periode 2021-2025

- Instelling Stuurgroep Alcoa/Suralco, na overname van de dam met als doel om de bepalingen/verplichtingen voortvloeiend uit de beëindiging van de Brokopondo overeenkomst te monitoren.
- Bij de bespreking met de Stuurgroep heeft Alcoa te kennen gegeven niet verder geïnteresseerd te zijn in het Bakhuis bauxiet en daarna in een schrijven ook bevestigd.
- Aanbieding aan de President van het document "Strategic Direction for the Development of Bakhuis Bauxite Reserves" door Dr. D. Lachman in Maart 2023.

- Bij resolutie d.d. 16 Juni 2023 is de Presidentiele Commissie West_Suriname Bakhuis Bauxiet ingesteld.
- Op 25 November 2024 heeft President Chandrikapersad Santokhi een MoU getekend met Chinalco inzake de concept Mineralenovereenkomst, die momenteel bij de DNA ligt ter behandeling voor de verkrijging van goedkeuring uiterlijk 25 Februari 2025.

Na lezing over de opgesomde feiten, samenwerkingsovereenkomsten, een paar miljard USD investering in het West Suriname project rijst de vraag, moeten we alles zo laten en juist nu niet te proberen alles weer te kapitaliseren ten behoeve van de ontwikkeling van het land, te beginnen met het Westen, of hebben we het recht in eigen hand genomen om de inheemsen in dat gebied te onthouden van elke vorm van ontwikkeling?

Er waren zoveel geïnteresseerde partijen voor het geïntegreerde aluminium project en ook zoveel overeenkomsten van samenwerking getekend, doch er zijn ook zoveel uitlopende redenen geweest die hebben geleid tot niet verdere uitvoering van het project.

De deskundigen kunnen nu de bovengenoemde documenten bestuderen en een analyse maken waarom na al deze inspanningen en samenwerkingsovereenkomsten in de afgelopen 50 jaar niets tot stand is gekomen

Beseft men wel goed dat als deze deal niet doorgaat of er ooit zo'n deal tot stand zal komen?

Ik hoop dat dit artikel heeft bijgedragen tot een beter begrip voor het bauxiet project, dat niet als een op zichzelf staand project beschouwd moet worden, maar een onderdeel en katalysator is voor de verdere ontwikkeling van de aluminiumindustrie en andere afgeleide industriële producten.

Tot slot doe ik een dringend beroep op alle deskundigen om gezamenlijk het initiatief te nemen een platform te vormen met het doel mede richting te geven aan de ontwikkeling van ons land en niet aan de kantlijn staan te schreeuwen om de Chinalco deal te bossen, want dat brengt moesje niet naar Parijs, zegt men.

Na aanneming van de Mineralenovereenkomst in de DNA, zal het ontwikkelingsplan van Essed beginnen te glijden en persoonlijk hoop ik de realisatie hiervan mee te maken.

Dit artikel is a titre personnel geschreven en niet als lid van de Commissie West-Suriname Bakhuis Bauxiet.

Johan Tjang-A-Sjin; E-mail: johan@tjang-a-sjin.com